

Власюк В. В. Преступления, направленные на деятельность защитника или представителя лица по предоставлению правовой помощи: родовый объект и место в структуре УК Украины

В статье при помощи анализа научных проблем в сфере уголовно-правовой охраны деятельности защитника или представителя лица по предоставлению правовой помощи всесторонне рассматривается вопрос, посвящённый родовому объекту преступлений, предусмотренных статьями 397, 398, 399, 400 УК Украины.

Выделяется содержание родового объекта указанных общественно опасных деяний, на основании чего и с учётом правил построения Особенной части Уголовного кодекса определяется место данных преступлений в его структуре. Высказаны соответствующие рекомендации по совершенствованию действующего уголовного законодательства Украины.

Ключевые слова: *преступления против правосудия, правосудие, защитник, представитель лица, адвокат, объект преступления, родовый объект преступления, вмешательство в деятельность, угроза или насилие, посягательство на жизнь.*

Vlasyuk V. Crimes Aimed at the Activities of the Defender or Representative of a Person Providing Legal Assistance: a Generic Object and its Place in the Structure of the Criminal Code of Ukraine

In the article, with the help of the analysis of scientific problems in the field of criminal law protection of the activities of the defender or representative of the person providing legal assistance, the issue devoted to the generic object of crimes provided for in articles 397, 398, 399, 400 of the Criminal Code of Ukraine is comprehensively considered.

The maintenance of a patrimonial object of the specified socially dangerous acts is allocated. It is established that the activities of the defender or representative of the person are not the implementation of justice. It refers to the proceedings. It was also determined that this group of crimes should be attributed not to crimes against justice, but to crimes against a specific type of professional activity. Based on the analysis and taking into account the rules for the construction of the Special Part of the Criminal Code, the location of these crimes in its structure is determined.

Appropriate recommendations have been made to improve the current criminal legislation of Ukraine. It is proposed to exclude articles 397, 398, 399, 400 of the Criminal Code of Ukraine from section XVIII. It is also proposed to supplement articles 343, 345, 347, 348 of the Criminal Code of Ukraine with a reference to the activities of the defender or representative of the person providing legal assistance.

In addition, the necessity of appropriate revision of the title of Section XV of the Criminal Code of Ukraine is justified. What is done to reflect the changes proposed in the articles that are part of its structure (mention was made of the defender or representative of the person).

Key words: *crimes against justice, justice, defender, person representative, lawyer, object of crime, generic object of crime, interference in activities, threat or violence, encroachment on life.*

УДК 343.13

В. І. Галаган

**ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ**

У статті розглянуто еволюцію Кримінального процесуального кодексу України 2012 року впродовж періоду його чинності. Увагу акцентовано на кількісних та якісних змінах і доповненнях, унесених до Кодексу. Запропоновано

п'яхи усунення наявних недоліків і належного врегулювання норм кримінального процесуального законодавства України.

Ключові слова: Кримінальний процесуальний кодекс України, досудове розслідування, судовий розгляд, слідчі (розшукові) дії, органи досудового розслідування, слідчий суддя.

Постановка проблеми. Нещодавно сплило п'ять років з дня набрання чинності Кримінальним процесуальним кодексом (КПК) України 2012 року – Кодексу, що по-новому регламентував правову процедуру на досудовому розслідуванні та судових стадіях кримінального провадження. Період часу, що минув, засвідчив позитивні аспекти Кодексу, з-поміж яких: нормативне визначення сторін кримінального провадження та деталізація їх повноважень; унормування засад кримінального провадження, заходів його забезпечення, зокрема тих із них, що раніше не були відомі українському законодавцеві (тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом, тимчасовий доступ до речей і документів тощо); принципово новий підхід до процесу доказування та визнання недопустимості доказів; можливість використання під час кримінального провадження показань з чужих слів тощо. Розширено перелік органів досудового розслідування, до яких належать, крім раніше зазначених у частині 1 статті 38 КПК України, також слідчі органів Державного бюро розслідувань й органів Державної кримінально-виконавчої служби України. З огляду на суттєві зміни порядку здійснення кримінального провадження, у КПК України чільне місце присвячено процесуальному статусу прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, порядку повідомлення про підозру, укладенню угод про примирення між потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим та між прокурором і підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості, міжнародному співробітництву під час кримінального провадження й унормування проведення низки процесуальних дій тощо.

Водночас упродовж п'яти років чинності КПК України виявлено недосконалість урегулювання окремих аспектів кримінального провадження, наявність процесуальних норм, що не враховують реалії сьогодення та спрямовані не на оптимізацію досудового розслідування кримінальних правопорушень, а, навпаки, суттєво ускладнюють його. Виконання вимоги частини 1 статті 214 КПК України щодо початку досудового розслідування після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань призвело до істотного збільшення навантаження на слідчих, у яких одночасно, залежно від регіону країни, знаходяться кілька сотень кримінальних проваджень. Таке навантаження цілком нівелює вимоги щодо якісного планування розслідування, проведення слідчих (розшукових) дій відповідно до криміналістичних рекомендацій, прийняття правильних процесуальних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані із застосуванням КПК України протягом періоду його чинності, були предметом розгляду на кількох представницьких форумах. Зокрема,

22 листопада 2017 року в м. Київ відбулася Міжнародна конференція «Кримінальний процесуальний кодекс України: проблеми застосування та перспективи вдосконалення», організована Комітетом з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності спільно з Комітетом з питань правової політики та правосуддя Верховної Ради України за підтримки Консультативної місії Європейського Союзу в Україні [1], а 24 листопада 2017 року проведено міжвідомчу науково-практичну конференцію «Актуальні питання кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи» в Національній академії внутрішніх справ [2]. Питання, розглянуті на цих та інших заходах, а також роботи Г. П. Власової, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, Є. Д. Лук'янчикова, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, В. О. Попелюшка, Л. Д. Удалової, П. В. Цимбала, В. Ю. Шепітька, О. Г. Шило, М. Є. Шумила, О. Г. Яновської та інших науковців засвідчують їх актуальність і необхідність подальшого вдосконалення чинного КПК України, щоб його приписи відповідали завданням швидкого, повного й неупередженого розслідування кримінальних правопорушень і судового розгляду кримінальних справ.

Формування цілей. Метою статті є аналітичний огляд кількісно-якісних змін і доповнень, унесених до КПК України за період його чинності, та визначення основних напрямів його подальшого вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Слід констатувати, що недоліки чинного КПК України загалом і його окремих норм зокрема, наявні на момент прийняття цього Кодексу 13 квітня 2012 року, у контексті змін у соціально-політичній сфері держави, що спричинили зростання рівня злочинності, неминуче мали б стимулювати законодавче вдосконалення його норм. На сьогодні прийнято понад 50 законів України, що набули чинності. Згідно з ними до КПК України внесено близько 500 змін і доповнень. Розглянемо їх детальніше.

Перші доповнення було внесено ще тоді, коли КПК України не набрав чинності. Саме тоді відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05 липня 2012 року № 5076-VI частину 4 статті 189 КПК України, у якій унормовано розгляд клопотання слідчим суддею про дозвіл на затримання з метою приводу, було викладено в новій редакції. Щоправда, ця зміна була суто редакційного змісту.

З 18 квітня 2013 року й донині робота з удосконалення КПК України спрямована на внесення змін і доповнень до глав «Докази і доказування», «Тимчасове вилучення майна», «Арешт майна», «Зупинення досудового розслідування», «Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування», «Судовий розгляд», «Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)» тощо. Зміни й доповнення 2013 року внесено згідно з трьома законами України, у 2014 році таких законів було вже 16, 2015-му – 19, 2016-му – 10, а 2017-му – лише два.

Аналіз норм КПК України засвідчує, що за період його чинності в первинному вигляді донині залишаються норми §4 «Потерпілий і його представник» глави 3 «Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження», §5 «Висновок експерта» глави 4 «Докази і доказування»,

глави 6 «Повідомлення» (щоправда, вона містить лише дві статті), глави 12 «Накладення грошового стягнення», глави 13 «Тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом», глави 22 «Повідомлення про підозру», §2 «Звільнення особи від кримінальної відповідальності» глави 24 «Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування», §1 «Спрошене провадження щодо кримінальних проступків» (уміщує дві статті, що є номінальними з огляду на непередбаченість у законі про кримінальну відповідальність поняття «кримінальний проступок») та §2 «Провадження в суді присяжних» глави 30 «Особливі порядки провадження в суді першої інстанції», глави 40 «Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю» (також має дві статті), глави 41 «Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні», розділу VII «Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження» та глави 45 «Кримінальне провадження в порядку перейняття».

У норми, уміщені в інших параграфах, главах чи розділах, за період чинності Кодексу було внесено 221 зміну до редакцій статей; 75 норм сформульовано в новій редакції, а також зроблено 95 доповнень, зокрема: окремим розділом IX¹ «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції», главою 24¹ «Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень», статтями (64¹, 64², 72¹, 155¹, 269¹, 314¹) і багато численними частинами, абзацами чи пунктами до інших статей КПК України.

Щодо цього слушно зауважує О. Ю. Татаров, що переважну більшість унесених до КПК України змін можна умовно класифікувати як такі, що:

– стосувалися давно очікуваної лібералізації візового режиму для України (йдеться насамперед про закони від 18 квітня 2013 року № 222-VII, від 23 травня 2013 року № 314-VII і від 13 травня 2014 року № 1261-VII);

– спрямовані на забезпечення функціонування держави в особливий період соціально-політичного характеру (закони від 15 квітня 2014 року № 1207-VII, від 12 серпня 2014 року № 1631-VII, яким до КПК внесено окремий розділ IX¹ «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції», від 07 жовтня 2014 року № 1689-VII, яким запроваджено інститут спеціального досудового розслідування, та від 15 січня 2015 року № 119-VIII);

– пов'язані із забезпеченням функціонування нових суб'єктів процесуальної діяльності: Національного антикорупційного бюро України, Національної поліції, Національного агентства з питань виявлення, розшуку й управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (закони від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII, від 12 лютого 2015 року № 198-VIII, від 16 липня 2015 року № 628-VIII, від 23 грудня 2015 року № 901-VIII і від 10 листопада 2015 року № 772-VIII);

- деталізують окремі питання накладення арешту на майно, виявлення, розшуку активів, одержаних через корупційні та інші злочини (закони від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII, від 10 листопада 2015 року № 769-VIII);

- урегульовують складні питання тимчасового вилучення майна, проведення обшуку, розгляду клопотань про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій щодо суддів, працівників суду та правоохоронних органів і/або в приміщеннях судових і правоохоронних органів, функціонування прокуратури (закони від 13 травня 2015 року № 394-VIII та від 15 липня 2015 року № 613-VIII) [3].

Значна кількість змін і доповнень, внесених до КПК України протягом порівняно нетривалого періоду його чинності, свідчить, по-перше, про те, що під час роботи над ним не було враховано всі реалії, пов'язані зі здійсненням кримінального провадження на досудовому розслідуванні та під час судового розгляду; по-друге, про намагання законодавця доопрацювати й удосконалити положення КПК України, що залишаються неврегульованими, спірними або суперечливими.

У цьому контексті доречно акцентувати увагу на перевагах норм КПК України 1960 року, що визначав процесуальну форму кримінального провадження до 20 листопада 2012 року, тобто понад 50 років. За перші п'ять років чинності до цього Кодексу було внесено зміни й доповнення відповідно до трьох Указів Президії Верховної Ради України (у червні 1961 року, вересні 1962 року та червні 1963 року). Якщо й далі порівнювати кількість законодавчих актів України, згідно з якими було внесено зміни й доповнення до КПК України 1960 року, то 50-м з них (а вже понад 50-ма законами України змінювали КПК України 2012 року за п'ять років чинності) є Закон України від 25 червня 1991 року № 1255-XII, прийнятий через 30 років чинності цього Кодексу. І хоча протягом останніх років перед скасуванням КПК України 1960 року до нього було внесено чимало змін і доповнень (2008 року - 3, 2009-го - 10, 2010-го - 14, 2011-го - 16, 2012-го - 3), проблемність чинного на сьогодні КПК України 2012 року є очевидною. Попри низку позитивних аспектів, як слушно зауважують О. І. Галаган і Д. П. Письменний, у зазначеному Кодексі наявні й негативні моменти, зокрема, суперечливість, недосконалість, а інколи й поспішність. У вирішенні цих непростих проблем важливе місце згадані науковці відводять науці кримінального процесу. На жаль, законодавча практика засвідчує, що законопроектна діяльність з внесення змін і доповнень до чинного КПК України зазвичай позбавлена наукових засад, а думку вчених-процесуалістів нерідко ігнорують під час прийняття змін і доповнень до чинного законодавства [4, с. 60-61].

Протягом останнього часу науковці неодноразово акцентували увагу на недосконалості, невідповідності іншим нормам законодавства законопроекту «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 23 березня 2017 року № 6232. Попри низку суттєвих недоліків, цей законопроект прийняла Верховна Рада України, підписав Президент

України, нині це Закон України від 03 жовтня 2017 року № 2147-VIII, опублікований у газеті «Голос України» від 28 листопада 2017 року, який набрав чинності з 15 грудня 2017 року – з дня початку роботи Верховного Суду, що передбачено рішенням його Пленуму відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Згідно з цим Законом суттєво змінено судову систему України, внесено низку змін і доповнень щодо процесуального порядку проведення окремих процесуальних дій, визначення строків досудового розслідування та порядку продовження їх прокурором тощо. Проте низка цих норм не лише не спрямована на оптимізацію кримінального провадження, а, навпаки, суттєво ускладнює його.

Грунтовний аналіз положень зазначеного Закону не є предметом цього дослідження, оскільки з моменту подання на розгляд законопроекту № 6232 його детально дослідили науковці України. Доцільно розглянути лише два його положення.

У КПК України було визначено, що експертизу в кримінальному провадженні проводять експертна організація, експерт чи експерти за дорученням слідчого судді чи суду. Отже, щоб провести будь-яку експертизу, стороні кримінального провадження потрібно отримати рішення слідчого судді. Виконання цієї процесуальної норми приведе до того, що судді будуть виконувати тільки функції слідчих суддів для забезпечення проведення досудового розслідування та розглядати клопотання слідчих, прокурорів і захисників, про що доречно зауважує З. Симоненко [5]. На наше переконання, такий підхід не сприятиме швидкому, повному та неупередженому розслідуванню й судовому розгляду щонайменше з двох причин: по-перше, збільшиться навантаження на слідчих суддів, а розгляд ними клопотання щодо проведення експертизи має бути здійснений не пізніше ніж за п'ять днів з дня його надходження до суду, що спричинить затягування часу призначення експертизи; по-друге, відповідно до підпункту 1 пункту 3 Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом МВС України від 03 листопада 2015 року № 1343, одним із завдань цієї служби (структуру якої формують Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України й територіальні підрозділи – науково-дослідні експертно-криміналістичні центри в областях) є здійснення судово-експертної діяльності. Тобто, для того, щоб призначити дактилоскопічну чи трасологічну експертизу, слідчий Національної поліції змушений звертатися до регіональних територіальних підрозділів Експертної служби, оскільки в місцевих органах Національної поліції експертів-криміналістів немає, а інспектори-криміналісти, які там працюють і безпосередньо підпорядковуються та підзвітні начальникові органу досудового розслідування відповідно до Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події, затвердженої наказом МВС України від 03 листопада 2015 року, можуть бути залучені тільки для проведення

зазначеної слідчої (розшукової) дії. На нашу думку, така оптимізація діяльності слідчого з призначення судових експертиз, за якої він змушений буде звертатися з клопотанням до слідчого судді, має зворотний ефект, адже неминуче призведе до непродуктивних витрат, пов'язаних з підготовкою клопотання, погодженням його з прокурором, участю в судовому засіданні, доставкою матеріалів до експертної установи тощо.

Друге положення, варте нашої уваги, стосується обшуку житла чи іншого володіння особи. Під час проведення цієї слідчої (розшукової) дії, відповідно до частини 7 статті 236 КПК України, усе майно, яке не належало до переліку, щодо якого безпосередньо надано дозвіл слідчого судді на його відшукування та яке не є вилученим з обігу, слід відносити до тимчасово вилученого майна.

На підставі аналізу інших норм КПК України доходимо висновку, що тимчасово вилучене майно може набути статусу речового доказу лише в разі накладення на нього арешту. Проте з практичного погляду накладення арешту можливе не на будь-який об'єкт, тимчасово вилучений під час процесуальної дії. Зокрема, згідно з пунктом 3 частини 2 статті 171 КПК України в клопотанні слідчого, прокурора про арешт майна серед іншого має бути зазначено документи, що підтверджують право власності на майно, яке слід арештувати. Цю вимогу неможливо виконати в разі тимчасового вилучення під час проведення огляду таких об'єктів, як, скажімо, волосина, крапля крові, ніготь тощо, які належать до слідів, а не до речових доказів. Такі об'єкти не відповідають ознакам, передбаченим частиною 2 статті 167 КПК України, оскільки не є майном щодо якого є підстави вважати, що воно: 1) підшукане, виготовлене, пристосоване чи використане як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та (або) зберігло на собі його сліди; 2) призначалося (використовувалося) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення; 3) є предметом кримінального правопорушення, зокрема пов'язаного з його незаконним обігом; 4) одержане внаслідок учинення кримінального правопорушення та/або є доходом від них, а також майно, у яке їх було повністю або частково перетворено.

Отже, на наш погляд, передбачена КПК України процесуальна форма кримінального провадження під час тимчасового вилучення майна не сприяє оптимізації розслідування та швидкому й повному встановленню обставин вчиненого злочину. Після вилучення такого майна слідчому потрібно було б здійснювати процесуальні дії (допити, пред'явлення для впізнання, призначення експертиз тощо), спрямовані на встановлення належності цього майна до розслідуваної події як речових доказів відповідно до частин 1, 2 статті 98 КПК України.

Натомість, замість проведення цих невідкладних дій, слідчий має здійснювати інші – складати клопотання та протягом 48 годин після вилучення майна, за згодою прокурора, направляти його до слідчого судді для вирішення питання про арешт цього майна. Лише після зазначених дій, дочекавшись розгляду цього питання слідчим суддею не пізніше ніж за два

дні з дня надходження клопотання до суду, слідчий має реальну можливість використовувати вилучені ним матеріальні об'єкти під час проведення необхідних процесуальних дій.

Вважаємо, що такий порядок приводить до затягування строків розслідування, оскільки для проведення, скажімо, експертизи волосини, вилученої під час огляду, за чинним КПК України спочатку слід було б накладати на неї арешт, а підготовка клопотання про арешт майна, його розгляд і вирішення потребують часових затрат.

З огляду на зазначене, кримінальний процесуальний закон має надавати слідчому можливість визнати речовим доказом певні об'єкти, вилучені під час обшуку, навіть якщо їх не було внесено до переліку майна, яке суд дозволив вилучити у своїй ухвалі та якщо вони не є майном, на яке слід накладати арешт.

Водночас згідно з частиною 1 статті 98 КПК України речовими доказами є не лише знаряддя вчинення кримінального правопорушення, а й матеріальні об'єкти, які зберегли на собі сліди, а також об'єкти, що містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюють під час кримінального провадження. На нашу думку, саме до речових доказів припустимо віднести як сліди злочину, так і предмети, на яких вони виявлені [6, с. 124–127].

Висновки. На сьогодні триває активна робота, спрямована на вдосконалення КПК України, щоб його положення реалізували завдання кримінального провадження, визначені в частині 1 статті 2 цього Кодексу. Водночас значна кількість внесених протягом періоду його чинності змін і доповнень засвідчує недосконалість окремих процесуальних норм, їх нездатність належно, з огляду на реалії сьогодення, урегульовувати процесуальну діяльність з розслідування кримінальних правопорушень. Для усунення цих недоліків й ефективного реформування кримінального процесуального законодавства України законодавчому органу держави слід урахувати пропозиції та рекомендації не лише науковців-процесуалістів, а й практичних працівників правоохоронних органів, які здійснюють протидію злочинності. Саме цей підхід сприятиме розробленню й впровадженню таких процесуальних норм, які забезпечать належну правову процедуру та відповідатимуть потребам практики.

Використані джерела:

1. Міжнародна конференція «Кримінальний процесуальний кодекс України» 22 листопада 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/photos/2017-11-22-mizhnarodna_konferenciya_kriminalniy_procesualniy_kodeks_ukr/. – Назва з екрана.
2. Актуальні питання кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи [Електронний ресурс]: програма міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 24 листоп. 2017 р.). – Режим доступу: https://www.naiu.kiev.ua/files/naukovadiyalnist/naukovi-zaxodi/zbirnuki/2017/prohrama_24112017.pdf. – Назва з екрана.
3. Татаров О. Ю. Нововведення у кримінальному процесі: брак наукового підґрунтя та криза результату [Електронний ресурс] / О. Ю. Татаров. – Режим

доступу : http://zib.com.ua/ua/130768-40_zmin_do_kpk_ostanni_tendencii_u_kriminalnomu_procesi.html. – Назва з екрана.

4. Галаган О. І. Наукові засади реформування кримінального процесуального законодавства України / О. І. Галаган, Д. П. Письменний // Актуальні питання кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 24 листоп. 2017 р.) : у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. С. Чернявський, Л. Д. Удалова та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – Ч. 1. – С. 59–62.

5. Симоненко З. Кодифікація процесуальних протироччій [Електронний ресурс] / З. Симоненко. – Режим доступа: http://www.liga.net/opinion/360067_kodifikatsiya-protsessualnykh-protivorechiy.htm. – Загл. с екрана.

6. Галаган В. І. Недоторканність права власності як засада кримінального провадження на досудовому розслідуванні : монографія / В. І. Галаган, Н. С. Моргун. – Київ, 2017. – 185 с.

Стаття надійшла до редколегії 08.11.2017

Галаган В. И. Тенденции реформирования уголовного процессуального законодательства Украины

В статье рассмотрена эволюция Уголовного процессуального кодекса Украины 2012 года на протяжении периода его действия. Внимание акцентировано на количественных и качественных изменениях и дополнениях, внесенных в этот Кодекс. Предложены пути устранения имеющихся недостатков и надлежащего урегулирования норм уголовного процессуального законодательства Украины.

Ключевые слова: Уголовный процессуальный кодекс Украины, досудебное расследование, судебное рассмотрение, следственные (розыскные) действия, органы досудебного расследования, следственный судья.

Halagan V. Trends in Reforming the Criminal Procedural Legislation of Ukraine

The article examines the evolution of the Criminal Procedural Code of Ukraine since 2012 years of its validity. During this period, the positive aspects of the Code include the procedural regulation of the parties to criminal proceedings and the detail of its powers and the general principles for their implementation; the approach is different in principle to the definition of new measures for ensuring criminal proceedings and the process of proof and recognition of evidence is inadmissible. The list of pre-trial investigation agencies and its jurisdiction has been expanded, the conditions are regulated and the procedure for concluding agreements in criminal proceedings is regulated. The main place is dedicated to international cooperation in criminal proceedings and so on.

At the same time, the period of 5 years of the Code has clearly demonstrated the imperfection of the settlement of certain aspects of criminal proceedings and the existence of procedural rules that do not take into account the realities of the present.

As a result, more than 50 laws of Ukraine were adopted and put into effect during this period of time, according to which more than 500 amendments and additions were made to the Criminal Procedural Code of Ukraine. Among them there are 221 amendments to the articles of the Code, 75 articles are formulated in the new wording, in 95 cases this Code is supplemented, in particular, by separate sections IX1 and

chapter 241, articles 64¹, 64², 72¹, 155¹, 269¹, 314¹ and numerous parts, paragraphs or paragraphs to other articles. Their quantitative and qualitative analysis was conducted on examples of procedural regulation of the appointment of examinations and conducting a search of house or other possession of a person. The ways of elimination of existing disadvantages are proposed for the purpose of proper regulation of procedural activities in the pre-trial investigation of criminal offenses.

Keywords: *Criminal Procedural Code of Ukraine, pre-trial investigation, trial, investigative (search) actions, institutions of pre-trial investigation, investigating judge.*

УДК 343.8

Г. І. Глобенко

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ПОГЛЯД ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО РЕФОРМУВАННЯ

Розглянуто питання становлення та розвитку вітчизняного інституту досудового розслідування, у зв'язку з чим здійснено аналіз окремих історичних пам'яток законодавства, що діяли на українських землях. Обґрунтовано, що дослідження генезису будь-якого правового інституту допомагає краще зрозуміти його призначення, місце в правовій системі та ефективність функціонування. Проаналізовано окремі аспекти організації взаємодії органів розслідування з прокуратурою і поліцією. Висвітлено окремі тенденції їх подальшого розвитку та запропоновано зміни до КПК України.

Ключові слова: *генезис, історичні етапи, реформування, органи досудового розслідування, досудове слідство, дізнання.*

Постановка проблеми. Удосконалення інституту досудового розслідування передбачає поряд з процедурними змінами також відповідне реформування органів, що його здійснюють. Тому особливої актуальності набувають питання організації досудового розслідування, визначення місця слідчого апарату в державно-правовому механізмі, стану їх нормативно-правового регулювання в чинному законодавстві. Для надання характеристики нинішнього стану досліджуваної інституції треба зрозуміти характерні для неї традиції й стереотипи, питання становлення та історичного досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання досудового розслідування як взагалі, так і його генезису в різні часи були предметом дослідження та знайшли своє відображення в працях вітчизняних та зарубіжних науковців: Ю.П. Аленіна, О.М. Бандурки, В.І. Галагана, Ю.М. Грошевого, А.Я. Дубинського, В.М. Духовського, В.С. Зеленецького, О.В. Капліної, О.Ф. Кістяківського, А.Ф. Коні, В.Т. Маляренка, О.Р. Михайленка, М.М. Михеєнка, В.Т. Нора, М.А. Погорецького, В.Л. Случевського, С.М. Стахівського, М.С. Строговича, Ф.Н. Фаткулліна, І.Я. Фойницького, С.А. Шейфера, М.Є. Шумила та ін. Водночас ознайомлення з їх науковим доробком дає підстави стверджувати, що проблемні питання досудового розслідування як доктринального, так і суто прикладного характеру наразі не знайшли однозначного вирішення.